

120 GODINA OD IZLETA

Tekst: HERCI GANZA ČALJKUŠIĆ

Premda su jedriličarske i veslačke vještine stanovništvu Dalmacije bile od pamtivijeka sastavni dio svakodnevice, prve veslačke regate zabilježene tijekom 17. i 18. stoljeća te pothvati i putopisi pionira jedrenja tijekom 19. stoljeća, prvi je športski klub u Splitu koji je objedinjavao ova dva pomorska športa osnovan prije točno 120 godina.

Premda su jedriličarske i veslačke vještine dalmatinskom puku bile ne samo poznate već su predstavljale sastavni dio svakodnevice ovdašnjeg stanovništva oduvijek usmjerenog k moru (pa su tako zabilježene i neke veslačke regate tijekom 17. i 18. stoljeća te pothvati i putopisi pionira jedrenja tijekom 19. stoljeća), u podmarjanskom gradu prvi je športski klub koji je objedinjavao ova dva pomorska športa osnovan prije točno 120 godina.

"Rowing & yachting club Adria" utemeljen je 20. srpnja 1890. godine tijekom izleta u malo mjesto Strožanac pokraj Splita na čamcu šiljastog pramca i krme duljine 6,20 m i širine 1,45 m poznatijem pod imenom "baliniera". Tom svečanom činu osnivanja kluba s jednim ciljem razvijanja pomorskog športa, nazočili su osnivači dr. Petar Kamber, Vjekoslav Katalinić Angjelov i Josip Riboli Lodovikov te gosti Petar Nikičević i braća Antun i Ivan Roić.

Vrijedne i iscrpne podatke o osnivanju, članovima

Veslačice "Adrije" 1927. godine Emica Kargotić, Mary Vušković, Ina i Anđela Karaman s trenerom Marinom – Marinetom Pavlovićem

U STROŽANAC

i djelovanju ovog kluba zabilježio je, i tako sačuvao od zaborava, predani povjesničar športa Duško Marović. Tijekom svog dugogodišnjeg istraživačkog rada na prikupljanju arhivskog gradiva iz povijesti športa pronašao je kod obitelji osnivača dr. Petra Kambera originalnu rukopisnu knjigu na talijanskom jeziku koju je prvi predsjednik osobno vodio u razdoblju od 1890. do 1896. godine. Premda Duško Marović navodi kako je ovaj jedinstveni rukopis pohranjen u Muzeju grada Splita nažalost, prigodom pripreme ovog članka, unatoč iskrenom zalaganju zaposlenika Muzeja, rukopis nije pronađen, kao ni ikakav zapis o njegovom zaprimanju u njihovim inventarnim knjigama.

Svlačionica u knjižnici samostana

Osnivač kluba "Adria" dr. Petar Kamber (1864.-1942.) bio je sin dr. Pave Kambera (1831.-1898.), jednog od vođa dalmatinskog preporoda i predsjednika Promicateljskog odbora za osnivanje splitske Narodne slavjanske čitaonice te, po majci, potomak obitelji pjesnika Jerolima Kavanjina.

Veslački šport je upoznao za vrijeme studija prava u Beču gdje se 1882. godine učlanio u Veslački klub "Albatros", da bi potom prešao u Veslački klub "Nautilus" u kojem je, uz engleskog trenera, učio ondašnji vrhunski stil veslanja koji je podrazumijevao uspravno držanje uz naglašeno korištenje muskulature nogu i kralježnice. Zavolvši taj šport, Kamber je još kao student želio osnovati veslački klub u svom gradu, a te je snove dijelio tijekom praznika s prijateljem Vjekoslavom Katalinićem koji je s bratom Florijanom za 25 fiorina kupio "balinieru" od splitske Lučke kapetanije na kojoj je, u ljeto 1890., i ostvaren njihov san osnivanjem kluba.

O tom značajnom i u to vrijeme rijetkom događaju, građani Splita bili su obaviješteni 11. kolovoza 1890. putem poziva uprave kluba kojim se Splicani pozivaju na učlanjenje, a potpisali su ga Petar Kamber, Vjekoslav Katalinić, Josip Riboli, Eugen Miotto i dr. Eduard Grgić. Isti su zabilježili i ondašnji zadarski listovi Narodni list (8. listopada 1890.) i Katolička Dalmacija (9. listopada 1890.).

Zanimljivo je istaknuti kako je poslovni jezik kluba bio engleski (*pour egalite*) zbog jednakosti među članovima Talijanima i Hrvatima koji su mahom bili iz imućnijih obitelji. Učlanjenje, međutim, nije bilo slobodno, već su se primali isključivo članovi iz višeg društvenog sloja nad čim su pojedinci imali pravo "veta" (ta je praksa zadržana sve do početka Prvog svjetskog rata), što se u perspektivi odrazilo na ukupnu klupsku djelatnost i ne osobite športske rezultate.

Imovina kluba pripadala je utemeljiteljima koji su svoje odnose regulirali ugovorom. Klub je imao svoj društveni barjak i znak: bijelo polje s modrim križem u uglu.

Odmah po osnutku dr. Kamber, koji je od 1890. do 1896. godine bio predsjednik kluba, posvetio se kupnji prvog klupskog čamca na četiri vesla (*inrigged four-oars*) koji je za 250 fiorina nabavljen od Veslačkog kluba "Esperia" iz Trsta te je 14. studenoga 1890. godine ujutro stigao parobrodom "Archiduchessa Carlotta" u Split. Prebačen je kolima obitelji Katalinić u Poljud gdje je smješten u skladište franjevačkog samostana. Tako je samostan postao svojevrsnim prvim klupskim domom "Adrije". Veslači su koristili knjižnicu samostana kao svlačionicu te mali drveni most u uvali za pristajanje.

Početak ljeta 1892. godine imovina kluba obogaćena je za još dva čamca: četverac "Phantom" engleske gradnje (1170 m x 65 cm) i skiff (7,70 m x 57 cm), dok je ujesen klupska "baliniera" opremljena jarbolom, jedrima, bumom, flokom, zastavom i s četiri vesla pretvorena u prvu jedrilicu.

U isto vrijeme, u listopadu 1892. godine, po odobrenju Pomorske uprave u Trstu, tvrtka "G. Bizjak i C. Buj" započinje s gradnjom društvene barake u istočnom dijelu splitske luke ispod Katalinića briga po projektu inž. Antuna Bezića. Prvi pravi dom "Adrije" svečano je otvoren 22. svibnja 1893. godine u nazočnosti brojnih uzvanika koji su se upisali u klupsku knjigu.

Četverac za osam sati od Splita do Šibenika

Aktivnost kluba temeljila se na veslanju i jedrenju u splitskom akvatoriju te ponekom dužem izletu do primjerice Šibenika, Metkovića ili Dubrovnika. Posebno se njegovala tradicija godišnjeg klupskog izleta u Solin sredinom rujna. U vrijeme kada nije bilo športskih regata u današnjem smislu riječi, a ni međuklupske konkurencije, športski pothvati bili su drugačijeg tipa. Jedan takav,

Dr. Petar Kamber, osnivač i prvi predsjednik Veslačkog i jedriličarskog kluba Adria, doktor prava, javni bilježnik u Vrlici, Trogiru i Splitu, vlasnik hotela Palace u Kaštel Starome

Konte Antun Toni Pavlović, predsjednik "Adrije" od 1912. do 1928. godine, jedan od pionira jedriličarskog športa u Splitu i Dalmaciji

"Adrijinih" veslača Vjekoslava Katalinića, Emila Perišića, Rikarda Save, Josipa Ribolija i Frana Tocilja zabilježio je zadarski list Corriere Nazionale (2. lipnja 1896.), tršćanski list Piccolo della sera (6. lipnja 1896.) i torinska Rivista Nautica (lipanj 1896.). Oni su, prigodom otkrivanja spomenika hrvatsko-talijanskom lingvistu, esejistu i žurnalistu Niccolu Tommaseu u Šibeniku, izveli pravi trijumf preivalivši u četvercu rutu od Splita do Šibenika za osam sati, uz dvosatni odmor.

U godini održavanja prvih suvremenih olimpijskih igara, 1896., obilježena je šesta obljetnica djelovanja "Adrije" s dva velika društvena događaja. U foyeru tri godine ranije izgrađenog Hrvatskog kazališta u Splitu, organiziran je 5. veljače svečani ples, prvi takvog tipa u ovom gradu čiji športski klubovi do danas njeguju ovu

Jedrilica "Angjeo" obitelji Katalinić (u pozadini dom "Adrije" i kuća Katalinić)

vrijednu tradiciju. Ovaj je jedinstveni događaj ondašnji Split od 16.000 stanovnika izdigao među ostalim športskim središtima. Ples je kao vrlo "šik" opisao suradnik zadarskog lista Il Dalmata predstavivši ga skupom izabranog društva na kojem su se okupile poznate ličnosti grada.

U srpnju iste godine organizirana je originalno osmišljena zabava na moru o kojoj, zahvaljujući članku objavljenom u tršćanskom listu Piccolo della sera, znamo da je održana na nekoliko brodova. Na brodu "S. Filip" svirao je kvartet iz Egipta koji se zatekao u Splitu, na drugom brodu je pjevao zbor mjesne filharmonije, dok su brodicu na jedra obitelji Petrić "Frine", urešenu u japanskom stilu, veslale članice "Adrije" koje su brojni uzvanici srdačno pozdravljali. Članstvo kluba koje je, prema sačuvanom popisu, brojilo 54 člana, posipalo je brodove cvijećem i posluživalo goste slatkišima i svježim pićem.

Te iste godine s mjesta predsjednika odlazi dr. Petar Kamber, istinski "sportsman", splitski javni bilježnik koji je zaslužan za utemeljenje i uspješno djelovanje "Adrije" a na njegovo mjesto dolazi suosnivač kluba Vjekoslav Katalinić koji, uz potpredsjednika Ivana Matačića, vodi "Adriju" punih 13 godina.

Godine 1909. tu je dužnost obnašao inž. Konstantin Foche, a potom su tijekom 1910. i 1911. godine na čelu bili Rikard Savo, Konstantin Foche, Cosimo Stalio i Fra-

ne Rismondo od kojih je kormilo godine 1912. preuzeo splitski sudski savjetnik Antun Pavlović, poznatiji kao "conte Toni" koji je predsjednikom bio sve do službenog prestanka djelovanja "Adrije" 1928. godine.

Završetak Prvoga svjetskog rata potpuno je promijenio način rada kluba na što je utjecao čitav niz okolnosti. Neizbježno je, u športskom smislu, spomenuti dobivanje izravne konkurencije u Veslačkom klubu "Gusar" (koji je utemeljen 1914. ali je zbog rata ozbiljan rad započeo tek 1918. godine). "Gusar", otvoren širem puku, prisilio je i "Adriju" da raskine s tradicionalnim elitizmom familijarnog tipa te, u cilju ostvarenja športskih rezultata, omasovi klub i započne s ozbiljnijom pripremom za natjecanja. Prvo odmjeravanje snaga prijateljskog karaktera među susjednim veslačkim klubovima održano je 1923. godine. Tom je prigodom u natjecanju dvojki "Adrijin" čamac "Iris", u kojem su veslali prof. Josip Gattin i dr. Kruno Kambj s kormilarom Petrom Paštovićem, odnio pobjedu.

Kobna 1925. godina

U želji da natjecateljski dio članstva kvalitetno pripremi za nastupe, uprava "Adrije" na čelu s Pavlovićem zamolila je upravu poznatog "London Rowing Cluba" da im pošalje stručnjaka koji bi obučio veslače "Adrije" u engleskom stilu. Tako je 1923. godine u Split stigao Hylton Cleaver kojem su za predani stručni i dobrovoljni rad ovdašnji članovi zahvalili proglašivši ga počasnim članom.

Djelatnost jedrilica "Adrije" uglavnom je bila orijentirana na izlete, no pojedinci su sudjelovali i na prvim natjecanjima. Čuvena jahta "Magima" Antuna Pavlovića redoviti je sudionik svih regata koje je organizirao Jedrilčarski klub "Labud" (osnovan 1924.).

Za djelovanje kluba "Adria" kobna je bila 1925. godina kad je, zbog radova na proširenju istočnog dijela splitske luke, srušen njihov dom. Privremeno su smjestili svoje brodove u dom Plivačkog kluba "Jadran" u Uvali Baluni, a potom u spremište Sportskog društva "Firule", no to je značajno otežavalo rad kluba. Godine 1927. "Adria" je brojila 73 člana, od čega je bilo 34 veslača, od kojih 6 veslačica.

Godine 1928. zbog beskućništva i nedostatka financijskih sredstava ovaj se prvi veslački i jedrilčarski klub službeno ugasio, a članstvo s imovinom pristupilo Veslačkom klubu "Gusar" i Jedrilčarskom klubu "Labud"...

LITERATURA:

- Marović, D., Rowing and Yachting club Adria, Split 1890-1928. Povijest sporta VII/1976 (27), 2363 - 2371
 Marović, D., Počeci sportskog jedrenja u Dalmaciji. Povijest sporta IV/1973 (14), 1301 - 1306
 Marović, D. (1990.). Povijest sporta u Splitu : Od antičkih igara do prvog svjetskog rata, 1990. Split: Savez za fizičku kulturu općine Split i Samoupravna interesna zajednica fizičke kulture općine Split
 Marović, D. – Radja, M. (2006.). Povijest športa u Splitu : 1918. – 1941. Split: Splitski savez športova : Komisija za povijest športa
 Matošić, J. (1990.). Sto godina veslačkog sporta u Splitu : 1890 - 1990. Split: Organizacijski odbor Sto godina veslanja u Splitu.
 Požar, P. (2001.). Znameniti i zaslužni Splitski te spomena vrijedne osobe u splitskoj povijesti : (1700 godina). Split: P. Požar, 2001.